

THƯ VIỆN
TỈNH SƠN LA

ĐC.89
T455T

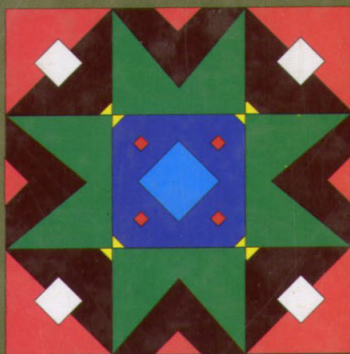
DC 5 8 8 8

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU VĂN HÓA

TỔNG TẬP
VĂN HỌC DÂN GIAN
CÁC DÂN TỘC THIỂU SỐ
VIỆT NAM

TẬP 23

NHẬN ĐỊNH VÀ TRẢ CỨU

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

**BỘ TỔNG TẬP VĂN HỌC DÂN GIÀN CÁC DÂN TỘC
THiểu SỐ VIỆT NAM** do Viện Nghiên cứu văn hoá
phối hợp với Nhà xuất bản Khoa học xã hội tổ chức
biên soạn và xuất bản trong bốn năm 2007 - 2010,
gồm 23 tập:

Tập 1: Tục ngữ

Tập 2: Tục ngữ. Câu đố

Tập 3: Thân thoại

Tập 4 - 11: Sử thi

Tập 12 - 13: Luật tục

Tập 14 - 15: Truyện cổ tích

Tập 16: Truyện cổ tích. Truyền thuyết

Tập 17 - 19: Dân ca

Tập 20: Truyện cười. Truyện ngụ ngôn

Tập 21 - 22: Truyện thơ

Tập 23: Nhận định và tra cứu

TẬP 23
NHẬN ĐỊNH VÀ TRA CỨU

Biên soạn

GS. TS. NGUYỄN XUÂN KÍNH

với sự cộng tác của
Vũ Quang Dũng
Lê Thị Thùy Ly

MỤC LỤC

Phàm lệ biên soạn	13
<i>Chương I: Quá trình sưu tầm, nghiên cứu, vấn đề phân loại, và phương pháp sưu tầm văn học dân gian các dân tộc thiểu số</i>	17
• Mấy ý kiến về công tác văn học dân gian các dân tộc thiểu số	19
• Quá trình lịch sử của ngành nghiên cứu văn hoá dân gian các dân tộc ít người ở Việt Nam	33
• Cố gắng phân loại văn học dân gian các dân tộc ít người như nó vốn tồn tại trong cuộc sống	89
• Mấy nét đặc thù trong phương pháp sưu tầm chỉnh lý văn học dân gian các dân tộc thiểu số	110
<i>Chương II: Một số chuyên gia, nghệ nhân trong lĩnh vực nghiên cứu và sưu tầm, lưu giữ văn học dân gian các dân tộc thiểu số</i>	123
• Nhà nghiên cứu văn học dân gian Võ Quang Nhơn	125
• Giáo sư Phan Đăng Nhật và những nỗ lực không ngừng trên con đường học tập và nghiên cứu	136
• Ông tiên núi Doãn Thanh (1913 - 1991)	154
• Một số nghệ nhân trong lĩnh vực sử thi Mơ Nông	160
<i>Chương III: Văn học dân gian các dân tộc thiểu số và nhà trường</i>	183
• Dạy và học văn ở miền núi	185
• Vấn đề nghiên cứu và giảng dạy văn học dân gian miền núi	192

• Trao đổi ý kiến về phần sử thi <i>Đăm Xăn</i> trong sách giáo khoa	210
Chương IV: Tục ngữ, câu đố	215
• So sánh nội dung thống nhất và đa dạng của tục ngữ dân tộc Kinh với tục ngữ một số dân tộc thiểu số	217
• Tục ngữ Chăm	247
• Văn hoá ứng xử của người Mường qua tục ngữ	254
• Tục ngữ Dao	259
• Câu đố Chăm	269
• Câu đố Dao	274
• Một số vấn đề về câu đố Gia Rai	283
Chương V: Sử thi	331
• Sử thi ở Việt Nam	333
• Quá trình sưu tầm và nhận thức lý luận đối với sử thi ở Việt Nam	347
• Có một bộ ba anh hùng ca Thái	379
• Con đường kéo Chu - con đường huyền thoại và lịch sử trong mố Mường	399
• Một số vấn đề sưu tầm và nghiên cứu <i>akayét</i> - sử thi Chăm	412
• Sử thi Ba Na là sử thi gì?	439
• Trao đổi với tác giả bài viết “Sử thi Ba Na là sử thi gì?”	463
• Tính thống nhất và đa dạng của sử thi Tây Nguyên	477
• Một số vấn đề về công tác sưu tầm, biên dịch, nghiên cứu và phổ biến sử thi Gia Rai, Ba Na ở Gia Lai	492

• Đi tìm sử thi ở Lâm Đồng	504
• Mối quan hệ giữa hôn nhân và chiến tranh được phản ánh trong sử thi Tây Nguyên	525
• Về môi trường sưu tầm, nghiên cứu, truyền dạy sử thi Tây Nguyên trong bối cảnh hiện nay	544
Chương VI: Luật tục	561
• Văn hoá lệ mừng của người Thái - thời kì chuyển tiếp từ văn hoá luật tục đến văn hoá pháp luật	563
• Tìm hiểu luật tục mừng ở Thanh Hoá	590
• Luật tục về sở hữu và quản lý các nguồn tài nguyên thiên nhiên của người Tà Ôi	598
• Luật tục về lĩnh vực văn hoá đảm bảo đời sống của người Bru - Vân Kiều	620
• Luật tục liên quan đến vòng đời người của người Cơ Tu	634
• Luật tục Ra Glai với việc phát triển xã hội hiện nay	646
• Luật tục Mạ	664
• Lời bạt cuốn sách <i>Luật tục Mơ Nông</i>	703
Chương VII: Thần thoại, truyền thuyết, truyện cổ tích, truyện cười, truyện ngụ ngôn	713
• Một vài đặc điểm của thần thoại Ê Đê	715
• Quá trình chuyển hoá từ Pô Inư Nưga (Chăm) đến Thiên Y Ana (Việt)	730
• Thử tìm nguồn gốc truyện <i>U Thên</i> của người Thái ở Việt Nam	753

• Thân thoại và truyền thuyết các dân tộc ít người, một bộ phận của nền văn học dân gian Việt Nam thống nhất và đa dạng	779
• Hình tượng người mồ côi trong văn học dân gian Mèo	795
• Người mang lốt - mô típ đặc trưng của kiểu truyện cổ tích về nhân vật xấu xí mà tài ba	806
• Truyện hài - ngụ ngôn Mạ - Cơ Ho	826
Chương VIII: Dân ca	831
• Việc phân loại dân ca các dân tộc ở miền Bắc nước ta	833
• Tâm hồn và tiếng hát Mèo (trong xã hội cũ)	856
Chương IX: Truyện thơ	885
• Về mô hình cốt truyện của truyện thơ các dân tộc thiểu số	887
• Về truyện thơ của người Thái ở Vân Nam - Trung Quốc	900
Bảng tra những sự kiện văn hoá, văn nghệ, văn học dân gian các dân tộc thiểu số Việt Nam	909
Tác giả <i>Tổng tập văn học dân gian các dân tộc thiểu số Việt Nam</i>	941
Về bộ <i>Tổng tập văn học dân gian các dân tộc thiểu số Việt Nam</i>	955

PHẠM LỆ BIÊN SOẠN

1/ Trong 22 tập trước, chúng tôi đã giới thiệu tác phẩm của 11 thể loại:

1. Tục ngữ
2. Câu đố
3. Thần thoại
4. Sử thi
5. Luật tục
6. Truyện cổ tích
7. Truyền thuyết
8. Dân ca
9. Truyện cười
10. Truyện ngụ ngôn
11. Truyện thơ.

Trước khi giới thiệu các tác phẩm, các soạn giả đều có bài dẫn luận về từng thể loại.

2/ Trong tập này, có ba nội dung chính.

a/ Giới thiệu kết quả nghiên cứu của các tác giả nước ta theo ba nhóm vấn đề lớn.

+ Quá trình sưu tầm, nghiên cứu, vấn đề phân loại, và phương pháp sưu tầm văn học dân gian các dân tộc thiểu số.

+ Một số chuyên gia, nghệ nhân trong lĩnh vực-nghiên cứu, sưu tầm, lưu giữ văn học dân gian các dân tộc thiểu số

+ Văn học dân gian các dân tộc thiểu số và nhà trường

b/ Giới thiệu kết quả nghiên cứu bình luận về 11 thể loại văn học dân gian các dân tộc thiểu số

Những tiểu luận hoặc đoạn trích ở phần này sẽ bổ sung hoặc cụ thể hoá cho bài Dẫn luận của từng thể loại.

c/ Bảng tra những sự kiện văn hoá, văn nghệ, văn học dân gian các dân tộc thiểu số.

3/ Trước Cách mạng tháng Tám 1945, ở nước ta chưa có ngành nghiên cứu văn học dân gian với ý nghĩa chính xác và đầy đủ của những từ này. Sau hiệp định Giơnevơ (1954), từ cuối những năm 50 ở miền Bắc việc giảng dạy văn học dân gian một cách có hệ thống bắt đầu được tiến hành ở bậc đại học. Nhìn chung, cho đến đầu những năm 70, tuy còn một vài chỗ yếu về lí luận và phương pháp, ngành nghiên cứu văn học dân gian ở miền Bắc đã có những bước trưởng thành rõ rệt.

Bởi vậy, các bài, các đoạn trích được giới thiệu ở tập này là những bài, những đoạn được công bố từ những năm 60 của thế kỉ XX đến năm 2010.

4/ Để đảm bảo tính khoa học và tính lịch sử, chúng tôi trích nguyên văn (chỉ sửa chữa những chỗ chưa phù hợp với quy ước chính tả hiện nay), cuối mỗi bài đều ghi rõ xuất xứ: tên tạp chí, nơi xuất bản, năm xuất bản và số tạp chí (hoặc tên sách, tên tác giả, nhà xuất bản, nơi xuất bản, năm xuất bản).

Khi cần thiết, chúng tôi ghi nhận xét riêng về luận điểm hoặc tư liệu của bài trích.

Có nhiều cách ghi tên riêng của một dân tộc. Trừ trường hợp đặc biệt, chúng tôi ghi (và xin phép sửa lại ở bài của các tác giả) theo *Từ điển tiếng Việt* do Hoàng Phê chủ biên, Nxb. Đà Nẵng, 2002.

5/ Khi lựa chọn các bài, các phần trích, trước hết chúng tôi quan tâm đến nội dung, đến *tính vấn đề* của chúng, sau đó người biên soạn cũng chú ý đến việc thể hiện gương mặt đội ngũ các tác giả.

Từ thời điểm các tác giả công bố bài (hoặc sách) đến nay ở một số vị đã thay đổi chức danh khoa học hoặc chức danh quản lí. Ở tập 23 này, chức danh của các tác giả là chức danh tính đến tháng 10 năm 2010.

Hà Nội, ngày 10 tháng 10 năm 2010

GS. TS. Nguyễn Xuân Kính